

Glasanje – plan časa

Ciljevi učenika

- Diskutovati o važnosti glasanja u demokratskim društvima.
- Naučiti kako *obavezno glasanje* deluje u demokratskim zemljama koje ga koriste.
- Analizirati razloge za i protiv obaveznog glasanja.
- Identifikovati oblasti usaglašenosti i neusaglašenosti sa drugim učenicima
- Odlučiti, individualno i kao grupa, da li je obavezno glasanje neophodno za demokratsku reformu; podržati odluku zasnovanu na dokazima i razboritom rezonovanju.
- Osvrnuti se na vrednost promišljanja prilikom donošenja odluka o pitanjima u demokratiji.

Pitanje za promišljanje

Da li glasanje treba da bude obavezno u našoj demokratiji?

Materijali

- Tok časa
- Prilog 1 – Vodič kroz promišljanje
- Prilog 2 – Radni list za promišljanje
- Prilog 3 – Osvrt učenika/ce na promišljanje
- Materijal za čitanje - članak*
- Odabrani izvori
- Pitanje za promišljanje sa argumentima
(izborna opcija – iskoristite ga ukoliko učenici imaju problema sa nalaženjem argumenata ili je vreme ograničeno)

Članak* - Glasanje

1 Glasanje je ključno za građansko učestvovanje u jednom demokratskom društvu. Izbori
2 su jedan od vitalnih načina da građani izraze svoja stanovišta i da promoviraju promenu. Izbori
3 se takođe posmatraju kao potvrda demokratskog opredeljenja jedne zemlje. Da bi jedna
4 nacija bila demokratska, svaki odrasli građanin koji ispunjava uslove bi trebao da ima prava
5 glasa. Vlade koje ne pružaju svojim građanima mogućnost da glasaju za više od jednog
6 kandidata se u osnovi ne smatraju pravim demokratijama. Dokazi ukazuju na to da ljudi
7 širom sveta veoma vrednuju svoje pravo glasa.

8 U demokratijama gde su otvoreni izbori relativno novijeg datuma, izlaznost je obično
9 veoma visoka. Ali u drugim demokratijama, veliki broj odraslih odlučuje da ne glasa. Na
10 primer, u američkim predsedničkim izborima iz 2004. manje od 60 posto građana sa pravom
11 glasa je glasalo. Situacija nije mnogo bolja ni u drugim demokratijama. Kada su 1993. godine
12 održani prvi otvoreni izbori u Litvaniji, više od 78 posto registrovanih glasača je učestvovalo,
13 za razliku od 50 posto u izborima iz 2004. Na izborima u Republici Českoj 2006. godine, oko
14 65 posto građana sa pravom glasa je glasalo, što je znatan pad u odnosu na izbore iz 1992.
15 kada je glasalo 85 posto ljudi. Estonija je doživela pad učešća u glasanju sa 78 posto u 1990.
16 na 58 posto u 2003. godini.

17 **Zabrinutost zbog male izlaznosti glasača na izborima**

18 Mnogi stručnjaci i obični ljudi u demokratskim zemljama su zabrinuti zbog male
19 izlaznosti glasača na izborima. Demokratska društva su isprobala razne načine kako bi
20 povećale izlaznost birača. Zakoni i prakse koje izgleda da povećavaju broj glasača
21 uključuju:

- 22 • reklamiranje ili lobiranje za glasanje.
- 23 • slanje primeraka glasačkih listića i informacija o glasačkom mestu unapred.
- 24 • rano glasanje, pre izbornog dana na zgodnoj lokaciji.
- 25 • slanje glasačkih listića elektronskim putem ili poštom kako bi građani mogli da
- 26 glasaju od kuće.
- 27 • registracija za izborni dan
- 28 • duže radno vreme glasačkih mesta na dan izbora.

29 Zbog značaja koji je dat glasanju, neki ljudi, koji su zabrinuti zbog malog odaziva, su
 30 predložili da se od ljudi traži da glasaju. Ova praksa se zove obavezno glasanje.

31 **Građansko učešće i obavezno glasanje**

32 U nekoliko demokratskih zemalja – uključujući Argentinu, Australiju, Belgiju, Italiju i
 33 Meksiko¹ - građani su obavezni da glasaju na nacionalnim izborima. U ovim zemljama na
 34 glasanje se gleda ne samo kao na pravo već i na građansku dužnost. Obavezno glasanje
 35 takođe ima svoju prošlost u Sjedinjenim Državama. Sajmon Džekmen (Simon Jackman) sa
 36 Stenford Univerziteta (Stanford University) beleži da su države Severna Dakota (1898.) i
 37 Masačusets (1918.) promenile svoje ustave kako bi omogućile obavezno glasanje ali njihova
 38 zakonodavna vlast ove predloge zakona nikada nije usvojila kako bi glasanje postalo
 39 obavezno.

40 U zemljama sa zakonom o obaveznom glasanju, svaki građanin se mora registrovati i
 41 pojaviti na biračkom mestu kako bi glasali. Građani ne moraju da glasaju za nekog određenog

---

¹ Belgija je zemlja sa najstarijim obaveznim sistemom glasanja koji je uveden 1892. za muškarce i 1949. za žene. Ukoliko ne glasaju suočavaju se sa novčanom kaznom, a ako ne glasaju u najmanje 4 izbora, mogu izgubiti pravo glasanja na 10 godina. Oni koji ne glasaju takođe se susreću sa poteškoćama da nađu posao u javnom sektoru. U Australiji je obavezno glasanje uvedeno 1924. Oni koji ne glasaju se suočavaju sa plaćanjem kazne od 20 – 50 australijskih dolara i mogućnosti odlaska u zatvor ukoliko odbiju da plate kaznu. U nekim zemljama iako je postoje slične kazne, one se ne sprovode dosledno kao npr u Italiji ili Grčkoj dok u Singapuru kao i u Australiji zakon se dosledno sprovodi. U Boliviji glasači dobijaju glasačku kartu kao dokaz da su učestvovali. Ukoliko ne bi imao kartu kao dokaz da je glasao, glasač ne bi mogao da podigne svoju platu u naredna tri meseca. - prim. prev. Izvori: dnevne novine iz UK „The Guardian“ i IDEA (Međunarodni Institut za pomoć u demokartiji i glasanju)

42 kandidata. Nekada ljudi namerno popune svoj glasački listić nepravilno kako bi iskazali svoje
43 neslaganje sa listom kandidata ili glasaju nasumice za bilo kog od kandidata. Oni koji ne
44 glasaju i nemaju opravdani razlog moraju platiti malu novčanu kaznu.

45 Prema australijskom institutu za pravne informacije, Australijanci koji ne glasaju, nemaju
46 „opravdani i valjani razlog“ što nisu glasali, i odbiju da plate kaznu mogu biti pritvoreni,
47 mada je ova vrsta kazne retka. U drugim zemljama sa obaveznim glasanjem, kazne za osobe
48 koje odluče da ne glasaju se često i ne primenjuju.

49 Uopšteno uzevši, zemlje koje imaju obavezno glasanje takođe imaju i jak, nacionalno
50 centralizovani sistem glasanja. U Peruu, na primer, glasački sistem registrovanja koordinira
51 jedna zvanična organizacija koja održava nacionalnu bazu podataka glasača. Ljudima se daju
52 nacionalne glasačke identifikacione kartice – sa fotografijom i otiskom prsta – kada napune
53 godine za glasanje. Registracija se prebacuje svaki put kad se osoba preseli.

54

55 **Obavezno glasanje: zagovornici i protivnici**

56 Zagovornici obaveznog glasanja iznose nekoliko argumenata zašto bi praksa trebalo da
57 bude usvojena od strane demokratskih društava. Prvo, zakoni o obaveznom glasanju zaista
58 povećavaju izlazak glasača. Eksperti političkih nauka, Luis Masicot, Andre Ble i Antoan
59 Jošinaka (Louis Massicotte, Andre Blais and Antoine Yoshinaka), koji izučavaju zemlje sa
60 obaveznim glasanjem, procenjuju da obavezno glasanje povećava izlaznost za 8 do 15 posto.
61 Povećanje se najčešće vidi među ljudima koji uobičajeno ne glasaju, posebno su to siromašni
62 i manje obrazovani ljudi. Kao što je Sajmon Džekmen primetio, „do granica da obavezno
63 glasanje povećava izlaznost, ono takođe uklanja socio-ekonomske razlike u izbornom
64 učešću.“ Drugim rečima, kažu zagovornici, što je veći procenat učešća glasača na
65 demokratskim izborima, može se sigurnije tvrditi za te izbore da predstavljaju legitimnu

66 volju naroda.

67 Zagovornici takođe vide važne građanske rezultate u obaveznom glasanju. Po njihovom
68 mišljenju, glasanje je neophodan deo delovanja jednog građanina. Iako priznaju da ova
69 odgovornost može naterati ljude da glasaju protiv svoje volje, kao što je američki pravni
70 komentator Džon Din (John Dean) primetio, „ tako je i obaveza da se vozi samo na desnoj
71 strani ulice. Zahtevati od građana da glasaju je ništa manje ograničavajuće od toga da se od
72 njih zahteva da se regrutuju za vojsku. A mnogo je manje ograničavajuće od toga da smo, na
73 primer, obavezni da pohađamo školu, da budemo u poroti, nekada nedeljama ili mesecima u
74 određenom periodu, da plaćamo porez, da služimo vojsku onda kada smo
75 regrutovani....Glasanje je najmanje što jedan građanin može da uradi za svoju zemlju.“Dalje,
76 zagovornici pripisuju jedan element građanskog obrazovanja glasanju: ukoliko ljudi znaju da
77 moraju da glasaju, obratiće više pažnje na probleme i izaći će na glasanje bolje informisani.
78 Zakoni o obaveznom glasanju će osnažiti ideju da je glasanje vitalni deo demokratskog
79 građanstva.

80 Protivnici obaveznog glasanja tvrde, barem u Sjedinjenim Državama, da građani *ne žele*
81 obavezno glasanje, činjenica podržana istraživanjem iz 2004. koje je sprovedla televizijska
82 kuća ABC News. U stvari, protivnici obrazlažu da niska izlaznost glasača može biti i znak
83 sveukupnog zadovoljstva birača, a ne nezadovoljstva, trenutnim sistemom.

84 Zato što je glasanje izraz vere u politički sistem, protivnici obaveznog glasanja takođe
85 tvrde da je odluka da se *ne* glasa jedno od nekoliko sredstava kojim građani treba da dovedu
86 u pitanje korupciju ili prevaru. Kada ljudi imaju razloga da veruju da njihovi glasovi neće biti
87 računati, da će izborna komisija izmanipulisati njihove glasove, ili da će na neki drugi način
88 biti pogrešno protumačeni, samim teranjem na glasanje oni su primorani da doprinesu lažnom
89 rezultatu.

90 Kanadski akademik Filip Palda se slaže: „Što se političari osećaju da su nelegitimniji,
91 više će se truditi da proguraju zakone kojim grade Potemkinova sela² građanskog
92 uključivanja oko svog režima. Zato su zemlje sovjetskog bloka terale svoje građane da
93 glasaju.“ Terajući ljude da glasaju na korumpiranim i besmislenim izborima, u stvari,
94 umanjuje građansku snagu u jednom demokratskom društvu.

95 Uz sve to, protivnici obaveznog glasanja su zabrinuti zbog centralističke kontrole
96 informacija od strane države koja je neophodna za obavezno glasanje. U današnje vreme,
97 kada kompjuteri i baze podataka mogu toliko toga da otkriju o nekoj osobi, decentralizovana
98 kontrola izbornih informacija je važan način zaštite građana od sve moćnije vladavine
99 državnog aparata. U suštini, protivnici zastupaju stav da glasanje nije obaveza već
100 privilegija. Ako je cilj negovanje građanskog učešća, onda postoji lakši – i bolji – načini da
101 obavezno glasanje pomogne građanskom aktivizmu. Time što će podići nivo obrazovanja,
102 zemlje mogu pomoći svojim građanima da bolje razumeju pitanja od javnog interesa i kako
103 da im svrsishodno pristupe. Podsećajući ljude da moraju da odluče da glasaju, time se neguje
104 lična odgovornost koja je neophodna za svaku demokratiju. Na kraju, kritičari obaveznog
105 glasanja kažu da je prisilno učešće miliona ljudi, koji niti znaju niti mare za izbore,
106 kontraproduktivno.

107 Da li je to što će se glasanje odrediti obaveznim korak ka većem učešću bolje
108 obaveštenih glasača, ili je to kontraproduktivna strategija koja će oslabiti građanstvo? Pošto
109 demokratije žele da se više građana uključi u čin glasanja, građani moraju biti spremni da
110 promišljaju o ovom i drugim predlozima koji imaju za cilj da izbore učine zaista
111 reprezentativnim.

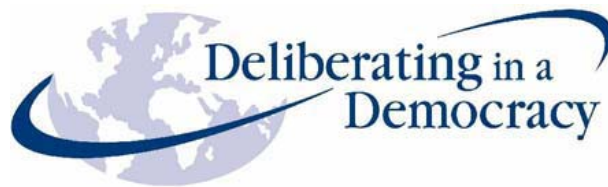
---

2 *Potemkinova sela su, navodno, lažna naselja podignuta prema direktivi ruskog ministra Grigorija Aleksandroviča Potemkina kako bi prevario Caricu Katarinu II tokom njene posete Krimu 1787. Narodna predanja kažu da je Potemkin izgradio samo prednju stranu kuća (fasade), kako bi pokazao carici kako ruska sela izgledaju divno. Prenosno znanje ovog izraza označava nešto lažno – naizgled lepo, ali bez sadržaja. (prim.prev.)*

Glasanje – Odabrani izvori

- ABC News, ABC News Poll: Compulsory Voting“ (June 11, 2004)
<http://abcnews.go.com/images/pdf/833a44CompulsoryVoting.pdf>
- Carter, Jimmy, „Peru can Give U.S. Lessons in Hot to Hold Elections,“ *Atlanta Journal Constitution* (April 22, 2001) available from the Carter Center,
<http://www.cartercenter.org/viewdoc.asp?docID=140&submenu=news>
- „Compulsory Enrollment and Voting“ (Kensington, NSW, Australia: Australasian Legal Information Institute, Legal Information Access Centre, 2001),
http://www.austlii.edu.au/au/other/liac/hot_topic/hottopic/2001/4/4.html
- Dean, John W., „Is It Time to Consider Mandatory Voting Laws?“ *Writ: FindLaw’s Legal Commentary* (February 23, 2003), <http://writ.findlaw.com/dean/20030228.html>
- Gratschew, Maria, „Compulsory Voting“ (Stockholm, Sweden: International Institute for Democracy and Electoral Assistance, April 2001), http://www.idea.int/vt/compulsory_voting.cfm
- „Presidential Elections: IDEA Voter Turnout Report“ (Stockholm, Sweden: International Institute for Democracy and Electoral Assistance, November 12, 2004), <http://www.idea.int/vt/pres.cfm>
- Jackman, Simon, „Compulsory Voting,“ a contribution to Elsevier's *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences* (December 1, 2004),
<http://jackman.stanford.edu/papers/cv.pdf#search='Compulsory%20Voting%20Simon%20Jackman%20to%20appear%20in%20the%20International%20Encyclopedia>
- Palda, Philip, „Vote. Or Else!“ *Fraser Forum* (February 2001),
http://oldfraser.lexi.net/publications/forum/2001/02/section_09.html
- United Press International, „Mandatory Voting Proposed in Canada,“ *The Washington Times* (January 1, 2005), <http://www.washtimes.com/upi-breaking/20050101-102110-6338r.htm>

Glasanje – Pitanje za promišljanje sa argumentima

Pitanje za promišljanje

Da li glasanje treba da bude obavezno u našoj državi?

Argumenti u prilog pitanju za promišljanje

1. Većina demokratskih nacija zahteva od svojih građana da čine mnoge stvari koje su od javnog značaja kao što su plaćanje poreza, slanje dece u školu i učešće u poroti na suđenju. Glasanje je isto toliko važno.
2. Demokratija je zasnovana na ideji da svako učestvuje i da je svako odgovoran za opšte dobro. Ako demokratija znači vladavina naroda, to znači da biti dobar građanin znači aktivan izbor ljudi koji će vas zastupati.
3. Postoji konzistentan dokaz da obavezno glasanje povećava učešće glasača, pogotovu među siromašnima i slabije obrazovanim ljudima.
4. Demokratski izabrane vlade su legitimnije ukoliko veliki procenat populacije glasa.
5. Ako ljudi znaju da će biti novčano kažnjeni jer ne glasaju, obratiće više pažnje na pitanja i stavove kandidata koje ovi zastupaju i odlaziće na glasačka mesta informisani.
6. Političke partije se mogu fokusirati na edukaciju ljudi o svojim idejama i kandidatima umesto da se trude da ih ubede da glasaju.

Glasanje – Pitanje za promišljanje sa argumentima

Pitanje za promišljanje

Da li glasanje treba da bude obavezno u našoj državi?

Argumenti protiv pitanja za promišljanje

1. Ljudi bi trebalo da imaju upravo da odbiju da učestvuju u politici. Kao što pravo slobode govora uključuje pravo ćutanja, pravo glasa bi trebalo da uključuje i pravo da se NE glasa.
2. Terajući ljude da glasaju na izborima za koje oni misle da su krivotvoreni ili besmisleni, rađa cinizam prema demokratskim procesima i predstavlja izdaju osnova demokratskih principa.
3. Obavezno glasanje zahteva obimne i centralizovane baze podataka sa informacijama o građanima. U današnje vreme, kada kompjuteri i baze podataka mogu toliko toga da otkriju o nekoj osobi, decentralizovana kontrola izbornih informacije je važan način zaštite građana od sve moćnije vladavine državnog aparata.
4. Mala izlaznost glasača može ukazivati na to da su glasači zadovoljni trenutnim sistemom i da ne vide potrebu za njegovom promenom.
5. Ljudi od kojih se traži da glasaju neće biti niti mudri niti informisani glasači. Takođe, ljudi koji glasaju protiv svoje volje mogu jednostavno nasumice da glasaju za nekog kandidata.
6. Visok procenat učešća glasača ne znači da ljudi imaju slobodu ili da podržavaju vladu. Totalitarne države često primoravaju ljude da glasaju. Na primer, izlaznost glasača u Sovjetskom Savezu u periodu od 1950. do 1984. godine u proseku je bila 99.97 posto.